

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 5 mars 1919 kl. 1 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 55 § 2 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker.

Närvarande: herrar Källman, Röing, Wijk, Lyckholm, K. A. Nilson, Bäckström, Forssman, Rosén, Boman, Vennersten*, Rune, Bergman, Neess, Broman*, Westrup*, Bökelund, Johansson i Kullersta, Jönsson i Boa*, Uddenberg och Viklund i Oviken.

* Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 53, har herr *Nylander* hemställt, att riksdagen för sin del ville besluta, att stadgandet i 55 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Vid offentligt skådespel eller varieté-, cirkus- eller annan dylik föreställning eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumentalmusik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, eller vid offentlig danstillställning må utskänkning av spritdrycker icke ske i lokal eller å plats, därifrån är utsikt till skådebanan eller annan plats, där föreställningen gives; dock må Konungens befallningshavande, efter magistratens eller kommunalnämndens hörande, för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbudet.

Beträffande motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till motionen.

Historik.

Förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin innehöll under mom. 3 i 28 § följande bestämmelse:

3. Vid offentlig föreställning, såsom skådespel, lindansning, konstridning, förevisning av djur, konststycken eller annat dylikt, eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumentalmusik, varje annan föreställning av vad beskaffenhet som helst, vilken genom allmän tidning, anslag eller annorledes kungöres, eller vartill inträdeskort försäljas, eller avgift på ett eller annat sätt från allmänheten fordras, begäres eller mottages, eller till vilken allmänheten eljest har tillträde, må utskänkning av brännvin icke äga rum i lokal eller å plats, därifrån är utsikt till skådebanan eller annan plats, där föreställningen gives; dock må Kungl. Maj:ts befallningshavande för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbudet.

Något motsvarande stadgande förekom icke i förordningen av samma dag angående försäljning av vin och öl.

I det förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker, som nykterhetskommittén med betänkande av den 5 januari 1914 avgav, hade 87 § 4 mom. följande lydelse:

4. Vid offentligt skådespel eller varieté-, cirkus- eller annan dylik föreställning eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumentalmusik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, eller vid offentlig danstillställning må utskänkning av rusdrycker icke ske i lokal eller å plats, där föreställningen eller danstillställningen äger rum, eller i annan lokal, som med förstnämnda lokal står i inre förbindelse.

I den av kommittén anförda speciella motiveringen till nämnda författningsförslag yttrades beträffande de sålunda ifrågasatta bestämmelsernas innebörd och syfte bland annat följande:

»Först och främst har förbudet med hänsyn till den i detta lagförslag hävdade önskvärdheten av att såvitt möjligt enahanda bestämmelser tillämpas för utskänkningen av spritdrycker, vin och öl, utsträckts att gälla jämväl sistnämnda bägge slag av rusdrycker.

Vidare har förbudet utsträckts att gälla även i fråga om offentlig danstillställning.» — — — — — »Det har nämligen visat sig, att allvarliga missförhållanden yppats i en del offentliga danslokaler, i vilka i sammanhang med danstillställningarna spritutskänkning förekommit.

Även i fråga om de lokaler eller den plats, förbudet avser, har detsamma erhållit en något vidgad omfattning. Medan sålunda enligt den nu gällande bestämmelsen ifrågavarande utskänkingsförbud avser »lokal eller plats, därifrån är utsikt till skådebanan eller annan plats, där föreställningen gives», innefattar kommitténs förslag förbud mot utskänkning »i lokal eller å plats, där föreställningen eller danstillställningen äger rum, eller i annan lokal, som med förstnämnda lokal står i inre förbindelse». Syftet med denna ändring är att giva ifrågavarande bestämmelse större effektivitet. Värdet av densamma i dess nuvarande lydelse måste

nämligen anses i väsentlig mån förringat genom den av lagen medgivna möjligheten att anordna utskänkning i lokal, som äger inre kommunikation med föreställningslokalen. Den sålunda föreslagna skärpningen bör enligt kommitténs övertygelse vara ägnad att icke oväsentligt påverka de offentliga dryckessederna i vårt land. Borttagandet av mellanaktsserveringen skulle säkerligen icke vålla något avbräck för de teatrar, som hava verkligt värdefulla prestationer att bjuda på.»

Nykterhetskommitténs förslag i denna del var emellertid icke enhälligt. I särskilda vid betänkandet fogade yttranden framställde två av kommitténs ledamöter anmärkningar mot detsamma. Sålunda anförde professorn T. Thunberg följande:

»Formuleringen av detta mom. kan lätt medföra ej åsyftade konsekvenser. I ej så få samhällen i vårt land torde konsertsalar, som t. ex. användas för vokal musik, finnas i de förnämsta restaurangerna och med dem stå i inre förbindelse. Bestämmelsen i detta mom. medför då, att medan konsert av dylik art pågår i denna, alls ej för servering avsedda musiksalar, är serveringen helt och hållet avstängd i kafélokalerna. Konserten kanske pågår utan något som helst tillfälle för konsertpubliken att lämna musiksalen, men det oaktat måste serveringen av alkoholhaltiga drycker i kafé hela tiden vara inställd. Man får ej undra på, om något sådant förefaller kafépubliken obegripligt och som trakasserier.

Bestämmelsen bör omarbetas, så att denna konsekvens undvikas.»

Herr K. G. Karlsson anförde, bland annat, att han icke kunnat biträda den utvidgning av det då gällande förbudet, genom vilken mellanaktsservering å teatrar skulle helt och hållet förbjudas.

Med en den 24 juli 1914 dagtecknad proposition, nr 242, avgav Kungl. Maj:t till sistnämnda års senare riksdag förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker. Förslaget innehöll i 36 § 3 mom. följande bestämmelse:

3. Vid offentligt skådespel eller varieté-, cirkus- eller annan dylik föreställning eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumental-musik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, eller vid offentlig danstillställning må utskänkning av alkoholhaltiga drycker icke ske i lokal eller å plats, därifrån är utsikt till skådebanan eller till annan plats, där föreställningen eller danstillställningen äger rum; dock må Konungens befallningshavande för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbud.

I de motioner med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker, vilka i huvudsaklig överensstämmelse med nykterhetskommitténs omförmälda författningsförslag väcktes vid 1914 års senare riksdag, förekom i 87 § 4 mom. en bestämmelse av samma lydelse som ovannämnda av kommittén förordade. Bevillningsutskottet, som i sitt förslag nära följde nykterhetskommittén, förklarade sig emellertid anse, att beträffande nu ifrågavarande bestämmelse Kungl.

Maj:ts förslag vore att föredraga framför motionärernas, dock att det borde åläggas Konungens befallningshavande att beträffande undantag från det i momentet stadgade förbudet först höra magistrat eller kommunalnämnd. I överensstämmelse härmed avfattades bestämmelsen i utskottets förslag, där den fick plats i 87 § 2 mom. Sedan detta i huvudsak antagits av andra kammaren, under det att första kammaren godkänt Kungl. Maj:ts förslag med vissa ändringar, och efter det ett av bevillningsutskottet sedermera avgivet sammanjämningsförslag antagits av andra kammaren, men förkastats av första kammaren, hade frågan för nämnda riksdag förfallit.

Vid 1915, 1916 och 1917 års riksdagar framfördes i motionsväg förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker dels i huvudsaklig överensstämmelse med nykterhetskommitténs förslag, dels i väsentlig anslutning till Kungl. Maj:ts förenämnda, vid 1914 års senare riksdag framlagda proposition.

Beträffande utskänkning vid offentliga föreställningar och danstillställningar upptogs i de förra motionerna nykterhetskommitténs förslag och i de senare den lydelse, som Kungl. Maj:t år 1914 förordat. Vid 1915 och 1916 års riksdagar intogo ej mindre bevillningsutskottet i sina i ämnet avgivna betänkanden samt reservanternas inom utskottet än även första och andra kammaren såväl i frågan i dess helhet som rörande nu ifrågavarande särskilda bestämmelser enahanda ståndpunkter som hävdats vid 1914 års senare riksdag. Bevillningsutskottets förslag till sammanjämkning föll vid bägge riksdagarna. År 1917 frångick bevillningsutskottet, som även då i huvudsak följde nykterhetskommitténs linje, den vid de föregående riksdagarna av utskottet föreslagna lydelsen av 87 § 2 mom. och gav åt momentet den avfattning, motsvarande bestämmelse haft i nykterhetskommitténs författningsförslag, med det från Kungl. Maj:ts förslag av 1914 upptagna tillägget, att Konungens befallningshavande skulle äga att för särskilt tillfälle meddela undantag från förbudet, dock först sedan magistraten eller kommunalnämnden blivit hörd. För avvikelserna från bevillningsutskottets tidigare förslag anfördes icke någon särskild motivering. Beträffande den föreslagna befogenheten för Konungens befallningshavande meddelade utskottet, att därigenom avsetts att förebygga sådana konsekvenser, som uppenbarligen icke vore betingade av syftet med ifrågavarande utskänkingsförbud. Andra kammaren antog utskottets förslag, varemot första kammaren godkände en inom utskottet avgiven reservation, med vilken framlagts författningsförslag, i huvudsak likalydande med vad Kungl. Maj:t år 1914 föreslagit.

Av bevillningsutskottet framlagt sammanjämningsförslag avsåg i huvudsak, att andra kammaren skulle frånträda sitt beslut i fråga om s. k. lokalt veto, mot det att första kammaren godkände andra kammarens beslut rörande de bestämmelser, som skulle reglera försäljningen av alkoholhaltiga drycker. Beträffande offentliga föreställningar och danstillställningar upptog sammanjämningsförslaget enligt den angivna grundtanken den i bevillningsutskottets av andra kammaren godkända författningsförslag intagna bestämmelsen. Sammanjämningsförslaget antogs av första kammaren samt, efter återremiss, jämväl av andra kammaren, och den ifrågavarande bestämmelsen har i den av Kungl. Maj:t den 14 juni 1917 utfärdade förordningen angående försäljning av rusdrycker, där den förekommer såsom mom. 2 under 55 §, följande lydelse:

2. Vid offentligt skådespel eller varieté-, cirkus- eller annan dylik föreställning eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumentalmusik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, eller vid offentlig danstillställning må utskänkning av rusdrycker icke ske i lokal eller å plats, där föreställningen eller danstillställningen äger rum, eller i annan lokal, som med förstnämnda lokal står i inre förbindelse; dock må Konungens befallningshavande, efter magistratens eller kommunalnämndens hörande, för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbudet.

Det i förevarande motion framlagda förslaget avser nu beträffande bestämmelsen om de lokaler, som ifrågavarande utskänkingsförbud skall gälla, en återgång till den avfattning, som 1905 års brännvinsförsäljningsförordning innehöll och som sedermera upptagits såväl i Kungl. Maj:ts nyssnämnda förslag vid 1914 års senare riksdag som i de förslag, vilka bevillningsutskottet vid sistnämnda riksdag samt vid riksdagarna 1915 och 1916 med sina i ämnet avgivna betänkanden framlagt. Motionärens förslag åsyftar vidare, att förbudet, som för närvarande gäller alla slag av rusdrycker, skall inskränkas att omfatta endast spritdrycker.

Motionen.

Det ligger nära till hands att mot det föreliggande förslaget göra den invändningen, att de ifrågavarande, nu gällande bestämmelserna först med innevarande år trätt i kraft och att tillräcklig erfarenhet följaktligen saknas för bedömande av deras verkningar. Härvid bör emellertid erinras om följande, av utskottet redan i det föregående berörda omständigheter. Den gällande förordningen angående försäljning av rusdrycker tillkom såsom resultat av en av bevillningsutskottet föreslagen sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga beslut, och den åstad-

Utskottet.

komna sammanjämkningen innefattade från första kammarens sida den eftergiften, att de av andra kammaren godkända bestämmelserna i fråga om rusdrycksförsäljningens reglerande antogos. Det ligger i sakens natur, att därvid de i huvudsaklig överensstämmelse med nykterhetskommitténs författningsförslag avfattade bestämmelser, vilka ingingo i andra kammarens beslut, summariskt upptogos i sammanjämkningsförslaget utan att varje särskilt stadgande blev föremål för ingående granskning. Det torde också vid sammanjämkningsförslaget framläggande och antagande hava förutsatts, att jämkningar på enskilda punkter kunde finnas påkallade. Att en efterprovning i sådant hänseende kan vara på sin plats beträffande nu ifrågakvarande bestämmelser, framgår redan därav, att bevillningsutskottet med sina under åren 1914, 1915 och 1916 avgivna betänkan- den i ämnet framlagt förslag, som på denna punkt icke oväsentligt skilde sig från den avfattning av bestämmelserna i fråga, som andra kammarens beslut år 1917 avsåg.

Den enda motivering, som under behandlingen av frågan om ny lagstiftning angående alkoholhaltiga drycker anförts för ifrågakvarande bestämmelser i deras nuvarande avfattning, utgöres av nykterhetskommitténs ovan omförmälda uttalanden. Att dessa, i vad de avse teaterföreställningar och andra offentliga föreställningar, icke innefatta tillräckliga skäl för förbudet, anser utskottet vara klart påvisat av de ledamöter av kommittén, vilka i särskilda ovan återgivna yttranden påpekat vissa konsekvenser av detsamma, vilka icke synas motiverade av lagstiftningens syfte. Under det kommittén i fråga om de offentliga danstillställningarna haft att åberopa missförhållanden, som icke sällan förekommit, när spritutskänkning ägt rum i samband med tillställningarna, har något dylikt skäl icke kunnat anföras beträffande teaterföreställningar och sådana offentliga föreställningar, som eljest drabbas av förbudet. Om man sålunda torde kunna utgå ifrån, att den utskänkning, som ägt rum vid dylika föreställningar, i stort sett icke givit anledning till sådana anmärkningar, som kunnat åberopas såsom skäl att förbjuda utskänkningen, så må man icke förvåna sig över, om förbudet kan förefalla mången såsom en godtycklighet och vara ägnat att väcka ovilja icke blott mot denna särskilda inskränkning utan kanske mot hela den strävan från samhällets sida, som går ut på att underkasta förtäringen av rusdrycker en ur nykterhets- och ordningssynpunkt betryggande kontroll. En lagstiftning av sådan art kan lätt föranleda, att personer, vilkas intresse för och medverkan vid nykterhetsfrämjande åtgärder eljest kunde vara att påräkna, i stället bliva motståndare till desamma.

Utskottet, som sålunda icke kunnat finna, att upprätthållandet av ifrågavarande utskänkingsförbud beträffande teaterföreställningar och andra offentliga föreställningar är ur nykterhets- eller ordningssynpunkt påkallat, har för sin del ansett riktigast att i fråga härom tillmötesgå motionärens hemställan. Med den form, som förbudet i denna del enligt utskottets mening följaktligen bör erhålla, torde anledning saknas att här bibehålla stadgandet om befogenhet för Konungens befallningshavande att medgiva undantag.

I motsats till vad sålunda gäller om ifrågavarande föreställningar hava vid offentliga danstillställningar, förenade med utskänkning av rusdrycker, på sätt redan är berört allvarliga missbruk i icke obetydlig utsträckning förekommit. Här framstår det därför såsom ett samhällsintresse, att utskänkingsförbudet vidhålls i sin nuvarande form. Till de berättigade intressen, som på detta område kunna göras gällande, torde tillbörlig hänsyn vara tagen, om beträffande danstillställningarna Konungens befallningshavande fortfarande erhåller rätt att efter magistratens eller kommunalnämndens hörande medgiva undantag.

I överensstämmelse med den uppfattning i den föreliggande frågan, som utskottet sålunda angivit, har utskottet låtit uppgöra nedan intagna förslag till ändrad lydelse av 55 § i rusdrycksförsäljningsförordningen; och får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av herr Nylanders förevarande motion II: 53, för sin del besluta, att 55 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skall erhålla följande ändrade lydelse:

55 §.

1. Inom — — — — —
förbjuden.

2. Vid offentligt skådespel eller varietet-, cirkus- eller annan dylik föreställning eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumentalmusik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, må utskänkning av spritdrycker icke ske i lokal eller å plats, därifrån är utsikt till skådebanan eller annan plats, där föreställningen gives.

3. Vid offentlig danstillställning må utskänkning av rusdrycker icke ske i lokal eller å plats, där

danstillställningen äger rum, eller i annan lokal som med förstnämnda lokal står i inre förbindelse; dock må Konungens befallningshavande, efter magistratens eller kommunalnämndens hörande, för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbudet.

Stockholm den 4 mars 1919.

På bevillningsutskottets vägnar:

G. W. KÄLLMAN.

Reservationer:

av herrar *K. A. Nilson, Rosén, Bergman, Uddenberg* och *Viklund* i Oviken, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Den förevarande motionen avser, beträffande utskänkning av vin och öl vid offentliga föreställningar, ett upphävande av Kungl. Maj:ts förordning av 14 juni 1917, vilken förordning trätt i tillämpning först med innevarande års ingång.

Bestämmelsen ifråga ingår såsom ett led i den sammanjämkning, som, efter många års resultatlösa försök att lösa rusdryckshandelsfrågan, åstadkoms vid 1917 års riksdag.

Nykterhetskommittén, som i sitt förslag till rusdrycksförsäljningsförordning först formulerat bestämmelsen, har därtill lämnat följande motivering:

»Först och främst har förbudet med hänsyn till den i detta lagförslag hävdade önskvärheten av att såvitt möjligt enahanda bestämmelser tillämpas för utskänkning av spritdrycker, vin och öl, utsträckts att gälla jämväl sistnämnda bägge slag av rusdrycker.

Vidare har förbudet utsträckt att gälla även i fråga om offentlig danstillställning.» — — — — — »Det har nämligen visat sig, att allvarliga missförhållanden yppats i en del offentliga danslokaler, i vilka i sammanhang med danstillställningarna spritutskänkning förekommit.

Även i fråga om de lokaler eller den plats, förbudet avser, har detsamma erhållit en något vidgad omfattning. Medan sålunda enligt den nu gällande bestämmelsen ifrågavarande utskänkingsförbud avser »lokal eller plats, därifrån är utsikt till skådebanan eller annan plats, där föreställningen gives», innefattar kommitténs förslag förbud mot utskänkning »i lokal eller å plats, där föreställningen eller danstillställningen äger rum, eller i annan lokal, som med förnämnda lokal står i inre förbindelse». Syftet med denna ändring är att giva ifrågavarande bestämmelse större effektivitet. Värdet av densamma i dess nuvarande lydelse måste nämligen anses i väsentlig mån förringat genom den av lagen medgivna möjligheten att anordna utskänkning i lokal, som äger inre kommunikation med föreställningslokalen. Den sålunda föreslagna skärpningen bör enligt kommitténs övertygelse vara ägnad att icke oväsentligt påverka de offentliga dryckessederna i vårt land. Borttagandet av mellanaktsserveringen skulle säkerligen icke vålla något avbräck för de teatrar, som hava verkligt värdefulla prestationer att bjuda på.»

De motiv, som här framföras och som väl få anses även legat till grund för riksdagens beslut, synas utskottet alltfört äga sin fulla giltighet.

Något vägande skäl att vare sig helt eller delvis återgå till bestämmelserna i 1905 års brännvinsförsäljningsförordning finner utskottet ej vara av motionären förebragt. Då bestämmelserna så nyligen trätt i kraft, torde också tillräcklig erfarenhet saknas för bedömandet av deras verkningar, även om, såsom motionären uppger, »ett flertal större kabareter, danslokaler och dylika förlusteställen måst stänga sina portar». Att, såsom motionären synes önska, åter öppna dessa portar genom frigivande av utskänkningen av vin och öl synes utskottet varken önskvärt eller tillrådligt; liksom ej heller utskänkning av öl (det som faller under rusdrycksförordningen) »vid arbetarnas offentliga möten i folkparker eller å fester» torde kunna förordas och väl ej heller av vederbörande eftersträvas. Och att nu ifrågavarande bestämmelser skulle på något sätt menligt inverka på turisttrafiken i landet torde vara ett påstående, som saknar grund i verkligheten. Det motsatta förhållandet synes utskottet lika antagligt.

Med hänsyn till de allvarliga missbruk, som i icke obetydlig utsträckning förekommit vid offentliga danstillställningar m. fl. hithörande nöjeställningar, framstår det såsom ett samhällsintresse, att utskänkingsförbudet vidhålls i sin nuvarande form. Och vad teatrarernas mellanaktsservering vidkommer torde den erfarenhet, som redan kunnat göras under årets två gångna månader, alldeles icke tala till förmån för motionen.

På grund av vad sålunda anförts och då det synes utskottet ange-

läget, att det förbättrade nykterhetstillstånd, som på ett eller annat håll inträtt, icke skadas eller undergräves, får utskottet hemställa,

att herr Nylanders förevarande motion II: 53 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

av herr *Rune*; samt

av herr *Röing*, i fråga om viss del av motiveringen.